

УДК 336:368.013(477)

Дідур С.В.*доктор економічних наук,
професор кафедри фінансів і кредиту
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського***Петченко М.В.***кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського***Продан В.В.***магістр
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВОЮ КОМПАНІЄЮ (НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «СК «ВУСО»)

FINANCIAL MANAGEMENT IN THE MANAGEMENT OF INSURANCE COMPANY (FOR EXAMPLE PJSC IC «VUSO»)

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено аналізу системи управління страховою компанією ПрАТ «СК «ВУСО» з точки зору фінансового менеджменту. Розраховано основні показники діяльності та основні відносні показники операційної діяльності ПрАТ «СК «ВУСО» з автостраховання за 2013–2015 рр. Визначено сильні та слабкі сторони розвитку, можливості та загрози компанії в автострахованні. Висвітлено найбільш перспективні напрями розвитку системи управління страховою компанією. Виявлено причини неефективної політики підприємства та визначено основні шляхи її вдосконалення. За допомогою обраних підходів доведено необхідність якісних змін у компанії, в основу яких покладені теоретичні аспекти фінансового менеджменту і результати аналізу показників компанії, визначено основні шляхи забезпечення сталого функціонування підприємства. Запропоновано шляхи регулювання розвитку системи управління страховою компанією ПрАТ «СК «ВУСО» з урахуванням особливостей виду діяльності, законодавчо нормативний фактор, відповідні тенденції ринку страхування та фінансове забезпечення компанії.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, система управління, страхова компанія, ПрАТ «СК «ВУСО», перспективи розвитку страхової компанії.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена анализу системы управления страховой компанией ПрАТ «СК «ВУСО» с точки зрения финансового менеджмента. Рассчитаны основные показатели деятельности и основные относительные показатели операционной деятельности ПрАТ «СК «ВУСО» по автострахованию за 2013–2015 гг. Определены сильные и слабые стороны развития, возможности и угрозы компании в автостраховании. Освещены наиболее перспективные направления развития системы управления страховой компанией. Выявлены причины неэффективной политики предприятия и определены основные пути ее совершенствования. С помощью выбранных подходов доказана необходимость качественных изменений в компании, в основу которых положены теоретические аспекты финансового менеджмента и результаты анализа показателей компании, определены основные пути обеспечения устойчивого функционирования предприятия. Предложены пути регулирования развития системы управления страховой компанией ПрАТ «СК «ВУСО» с учетом особенностей вида деятельности, законодательно нормативный фактор, соответствующие тенденции рынка страхования и финансовое обеспечение компании.

Ключевые слова: финансовый менеджмент, система управления, страховая компания, ПрАТ «СК «ВУСО», перспективы развития страховой компании.

ANNOTATION

In our articles submitted management review insurance company PrGS "IC "VUSO" in terms of financial management. There are the most perspective directions development of system management of insurance company. Were found the reasons for ineffective policy of the company and the main ways of its improvement. The necessity of qualitative changes in the company was proved using selected approaches, which are based on the theoretical aspects of financial management. Was conducted the analysis of the performance of the company, were identified the main aspects of sustainable enterprise functioning and regulation development of management of the insurance company PrGS "IC "VUSO" allowing for the activity, taking into account the statutory regulatory factor, related insurance market trends and financial software of the company.

Keywords: financial management, management system, insurance company, PrGS "IC "VUSO", insurance politics, insurance policy, insurance, prospects development of the insurance company.

Постановка проблеми. Страхування є однією з провідних ланок фінансової системи будь-якої країни. Страхова політика за останні 20 років кардинально змінилася, оскільки в наш час людині потрібні нові види страхових послуг. Сучасний стан розвитку економічних відносин вимагає нових підходів до страхування, яке буде зорієнтовано виключно на потреби сучасної людини, пропонуючи нові види послуг. Однак економічні коливання ринку страхування на мікро- та макrorівні протягом останніх років змінюються за рахунок процесу глобалізації та наявних внутрішніх розбіжностей вітчизняної економіки. Тому сталий розвиток страхового ринку України може бути забезпечений за рахунок таких складників, як ефективна діяльність учасників ринку і відповідних інститутів; рівень втручання державного апарату управління; ефективний фінансовий менеджмент окремої страхової компанії та їх сукупності на ринку. Діяльність таких компаній має бути

спрямована на поступове збільшення обсягу реалізації основного товару ринку – страхового продукту, а саме збільшення обсягу страхових премій. Пріоритетним та потенціальним сегментом ринку за останні роки є страхування наземних транспортних засобів [4]. Стан та ефективність управління компаніями, які функціонують у межах даного сегменту, відіграють значну роль у становленні ринку страхування України загалом.

Діяльність компанії ПрАТ «СК «ВУСО» на ринку автострахування виступає запорукою стабільності та гарантії страхових виплат, але її позиція протягом останніх двох років значно скоротилася за рахунок зростання конкурентоспроможності інших компаній. Саме тому визначення чинників впливу на конкурентоспроможність страхової компанії та питання забезпечення її ефективного внутрішнього фінансового менеджменту є актуальним питанням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток фінансового менеджменту зробили такі вчені-економісти, як: С.В. Івахненко [13], О.А. Поліщук [12], А.С. Толстеньова [11], Т.М. Мельник, І.О. Школьник, І.М. Боярко, Я.П. Квач, В.М. Орлов, О.В. Орлова, Г.В. Толкачова та ін. [5; 10]. Однак недостатньо висвітленими залишаються питання щодо ролі фінансового менеджменту в управлінні страховою компанією, що зумовлено особливими умовами та проблемами страхування в Україні; низьким рівнем страхової культури; неефективною державною політикою та апаратом управління вітчизняної страхової галузі.

Мета статті полягає в дослідженні особливостей фінансового менеджменту в системі управління страховою компанією (на прикладі ПрАТ «СК «ВУСО»), визначенні шляхів покращення управлінської діяльності, що сприятиме ефективному використанню її потенціалу, зростанню фінансової стабільності на ринку України в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів [2].

Наданням страхових послуг займаються страхові компанії. Страхова компанія – це динамічно розвинена компанія, яка пропонує нові види послуг у галузі страхування. З точки зору фінансового менеджменту для оцінки ефективності системи управління страхової компанії проводиться якісне оцінювання її діяльності шляхом вивчення та аналізу чинників, а саме:

страхових послуг компанії; порівняльної характеристики з іншими страховиками; цінової політики, страхових тарифів та умов укладення договорів автострахування; місця компанії на ринку та її конкурентоспроможності.

Цінова політика компанії зумовлена враховувати умови конкурентної боротьби на ринку автострахування та платоспроможність клієнта. Для розрахунку страхових продуктів у компанії використовується «калькулятор» відповідної послуги (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка» та ін.), але в умовах конкурентної боротьби між страховими компаніями України значної різниці між ціновою політикою не спостерігається.

Коригуючи ціновий «калькулятор», ПрАТ «СК «ВУСО» спирається на такі коефіцієнти (у відсотках від страхової суми):

- дорожньо-транспортна пригода та інші пошкодження, що сталися у процесі руху – 2%;
- стихійні лиха, падіння дерев, напад тварин, пожежа та вибух – 0,5%;
- протиправні дії третіх осіб під час знаходження автотранспортних засобів у будь-якому місті – 0,8%;
- угон чи викрадення транспорту під час його перебування в будь-якому місці – 2,5%;
- страховий тариф зі всією сукупністю ризиків становить 4,5%, а сукупний – 5,8%.

Відповідно, базова ставка страхового тарифу КАСКО може змінюватись у більший чи менший бік залежно від оціненого ступеня ризику та інших чинників (розміру франшизи, стажу водія, терміну експлуатації, типу транспортного засобу, марки автомобіля тощо). Дані тарифи включають достатньо специфічні чинники впливу на ймовірність настання страхової події, а саме: об'єм двигуна, вага транспортного засобу, тип транспортного засобу, чисельність населення у місті реєстрації транспортного засобу. Залежно від зміни таких факторів (їх величини або змісту) відбувається коливання цін на страховий продукт.

Для оцінки діяльності страхової компанії на ринку автострахування та її фінансового стану розраховують відповідні показники. Результати розрахунків основних показників діяльності страхової компанії наведено в табл. 1.

Результати проведеного аналізу свідчать, що темп приросту страхового поля договорів автострахування в 2014 р. збільшився на 0,8%, а в 2015 р. – скоротився на 5,5%. Аналогічна картина спостерігається за кількістю застрахованих осіб (зростання на 3,8% у 2014 р. та скорочення на 14,6% у 2015 р.), що пов'язане зі зниженням реальних доходів громадян та з погіршенням загальної економічної ситуації в країні. Сума страхових внесків збільшилася в 2014 р. на 35,1%, а в 2015 р. – на 20,8%, що пов'язане зі зростанням курсу американського долара щодо гривні та відповідним перерахунком вартості автомобілів та ростом інфляції. Сума виплаченого страхового відшкодування в

2014 р. збільшилася на 24,5%, а в 2015 р. – зменшилася на 7,2%, що було викликане дією тих самих чинників.

Використовуючи дані табл. 1, нами проведено розрахунки загальних показників відповідного сегменту ринку страхування, результати обчислень яких зазначено в табл. 2.

Результати аналізу свідчать, що ступінь охоплення страхового поля ПрАТ «СК «ВУСО» в 2014 р. збільшився майже на 3%, а в 2015 р. відбулося зменшення показника майже на 10%, що пов'язане із загостренням фінансової кризи в країні та зниженням купівельної спроможності населення, яке не вважає страховий захист пріоритетним. Зростання розміру страхових платежів на 1 грн. страхової суми на 15,7% та 9,6% у 2014 та у 2015 рр. відповідно пов'язане з інфляційними процесами в країні.

З огляду на отримані результати розрахунків та коефіцієнтів, варто зазначити, що у даної стра-

хової компанії є можливість до розвитку, проте спостерігається неефективність системи управління компанією. Зважаючи на невисокі базові показники її діяльності та переважно їх від'ємні значення, а також хибний напрям розвитку фінансового менеджменту в СК «ВУСО», це може призвести до погіршення фінансового результату.

Будуючи свою систему управління, кожна страхова компанія має враховувати коливання змін на ринку автострахування та в економіці України загалом, а також визначити й мінімізувати потенційні фактори впливу. Сьогоднішня ситуація на ринку страхування транспортних засобів в Україні переживає низку змін і має достатньо складне становище. Встановлено, що на результат діяльності страхової компанії вплинули фактори, головними з яких є:

- фінансова світова криза та її наслідки в різних сегментах економічної та фінансової діяльності;

Таблиця 1

Основні показники діяльності ПрАТ «СК «ВУСО» з автострахування за 2013–2015 рр.

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Темп приросту, %	
				2014/2013	2015/2014
Страхове поле укладених договорів автострахування (N_{max}), тис. одиниць	97952,0	98737,5	93322,5	0,8	-5,5
Кількість застрахованих об'єктів (N), тис. одиниць	5516,0	5724,0	4887,2	3,8	-14,6
Страхова сума (S) (у середньому), грн	89572,0	104530,0	115198	-16,7	10,2
Страховий внесок (V) (у середньому за рік), грн	291,2	393,3	475,2	35,1	20,8
Загальна кількість страхових випадків (n_c), тис. од.	298,0	480,0	504,0	61,1	5,0
Загальне число постраждалих об'єктів (n_n), тис. од.	266,0	401,0	427,0	50,8	6,5
Страхова сума постраждалих об'єктів (S_n), тис. грн.	108918,6	87345,0	64461,5	-19,8	-26,2
Сума виплаченого страхового відшкодування (у середньому) (W), тис. грн.	19932,1	24806,0	23032,1	24,5	-7,2

Джерело: розраховано автором за [14]

Таблиця 2

Основні відносні показники операційної діяльності ПрАТ «СК «ВУСО» з автострахування за 2013–2015 рр.

Показник	Роки (тис. грн.)			Абсолютне відхилення, тис. грн.		Відносне відхилення, %	
	2013	2014	2015	2014/2013	2015/2014	2014/2013	2015/2014
Ступінь охоплення страхового поля (d)	0,056	0,058	0,052	0,002	-0,006	2,945	-9,665
Страховий платіж на 1 грн. страхової суми (U)	0,003	0,004	0,004	0,001	0,000	15,735	9,635
Частота страхових випадків (d_n)	0,540	0,839	0,989	0,298	0,150	55,239	17,935
Рівень спустошливості страхового випадку (K_p)	0,893	0,835	0,847	-0,057	0,012	-6,408	1,413
Частка постраждалих об'єктів з числа застрахованих (d_n)	0,048	0,070	0,087	0,022	0,017	45,274	24,716
Коефіцієнт виплат страхового відшкодування (k_b)	0,230	0,131	0,096	-0,098	-0,035	-42,793	-26,813
Повнота знищення постраждалих об'єктів (k_v)	0,183	0,284	0,357	0,101	0,073	55,191	25,810
Рівень збитковості страхових сум (q)	0,223	0,237	0,200	0,015	-0,037	6,644	-15,749

Джерело: розраховано автором за [14]

- нестабільність у політичному становищі країни, що впливає з вищезазначеного чинника та є результатом соціальних негараздів для населення;

- зменшення платоспроможності домогосподарств, що прямим чи опосередкованим чином вплинуло на ринок страхування та його структуру.

Багаторічний досвід провідних світових держав свідчить про те, що ринок страхування сприяє розвитку економіки країни, а також дає можливість розв'язання соціальних проблем населення [5].

Оскільки рівень та обсяг продажу страхових продуктів прямим чином пов'язаний із фінансовим станом домогосподарств, дана проблема повинна привернути увагу страхових компаній і має бути висвітлена та врахована в дослідженні із фінансового менеджменту.

Фінансовий менеджмент в управлінні страховими компаніями повинен включати достатньо велику кількість факторів впливу на її розвиток [9]. Ці фактори пов'язані з методами реалізації страхових продуктів та потенційно з можливими клієнтами на ринку, тому визначення слабких сторін компанії та їх усунення потребують проведення постійного аналізу і моніторингу ситуації на ринку стану основних конкуруючих суб'єктів.

Виходячи зі спеціалізації ПрАТ «СК «ВУСО», потенційними об'єктами страхування є автомобілі, які за законом підлягають обов'язковому страхуванню – автомобілі, які експлуатуються не більше п'яти років [8]. Використовуючи дані продажу нових автомобілів в Україні [7], проведений аналіз можливих об'єктів страхування. Так, у 2015 р. для страхування були залучені лише ті автомобілі, які було виготовлено і продано в 2011–2015 рр. [3]. У 2015 р. цей показник становить 855 000 одиниць транспорту, що є найнижчим за останні сім років.

Для врахування більшої кількості чинників впливу на ринок автострахування побудовано динаміку обсягу імпорту та експорту за 2013–2015 рр. в Україні (рис. 1).

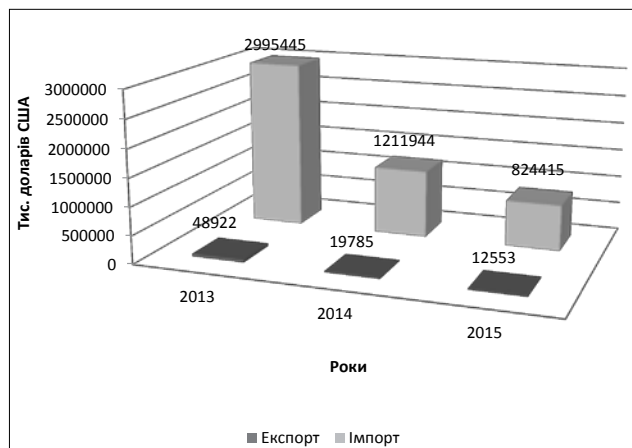

Рис. 1. Динаміка потенційних об'єктів автострахування в Україні за 2013–2015 рр. [7]

Даний крок ураховує частку нових автомобілів в експортно-імпорних операціях, яка становить приблизно 90%. Операції на міжнародному автомобільному ринку з автомобілями, які експлуатуються більше семи років, є невідповідними через значні ставки акцизних зборів та інших чинників.

Відношення обсягу страхового поля у ПрАТ «СК «ВУСО» до можливих об'єктів страхування в 2015 р. дорівнює 10,8%. Такий низький показник свідчить про недосконалий розвиток автомобільного ринку та автострахування у цілому.

Важливим фактором розвитку ринку страхування в Україні є досконалість законодавчо-нормативних актів, зокрема конкретного сегменту, оскільки вплив зміни того чи іншого нормативного акта або закону може привести як до підвищення обсягів продажу страхових продуктів та розвитку даної сфери, так і падіння ринку або його неактуальності [8].

На сьогодні правове регулювання автострахування в Україні визначається основними законодавчими актами: Законом України «Про страхування» [2]; Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [1]; главою 67 Цивільного кодексу України [3] та низкою підзаконних нормативних актів. Але, незважаючи на наявність спеціальних регулюючих норм, особливо тих, що стосуються страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, в автострахуванні залишається велика кількість проблемних питань різного характеру та масштабів, які досі залишаються невирішеними. Причому такі суперечності виникають як із боку страхувальників, так і з боку страхових компаній [6].

Для визначення зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на розвиток компанії з точки зору фінансового менеджменту є доречним проведення SWOT-аналізу ПрАТ «СК «ВУСО». Даний аналіз складається з чотирьох блоків (сильні та слабкі сторони, можливості, загрози), кожен з яких поділяється на підгрупи за різними факторами впливу. Результати аналізу наведено в табл. 3 та 4.

За даними проведеного SWOT-аналізу виявлено низку причин зовнішнього та внутрішнього неефективного функціонування ПрАТ «СК «ВУСО» та ринку автострахування у цілому, вирішення яких потребує значних зусиль із боку керівництва та державних законодавчих органів влади.

Аналізуючи проблеми розвитку автострахування в Україні, намітимо шляхи їх вирішення, які є актуальними для ПрАТ «СК «ВУСО»:

- на державному рівні відрегулювати законодавчо-нормативну базу відповідно сьогоденню, тим самим зробити ринок страхових послуг більш досконалим та гнучким до фінансово-економічних умов;

- знизити до мінімуму вплив політичних та соціальних чинників на ринок автостраховання, віддаючи перевагу приватним компаніям із мінімальним державним утручанням;
- підвищити рівень державної підтримки і податкових пільг автострахованню та потенційним страховальникам;
- створення в компанії автоматизованої програми з адаптивного управління.

Висновки. Аналіз діяльності компанії ПрАТ СК «ВУСО» на ринку автостраховання показав, що негативні зміни показників діяльності викликані зниженням реальних доходів громадян та погіршенням загальної економічної ситуації в країні, загостренням фінансової кризи в країні та світі, нестабільністю в політичному становищі країни, змінами в законодавчому та митному регулюванні виробництва, експорту та

Таблиця 3

Сильні та слабкі сторони розвитку компанії ПрАТ «СК «ВУСО»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Маркетинг	
<ul style="list-style-type: none"> - наявність великої клієнтської бази; - наявність кваліфікованих кадрів та спеціалістів у галузі маркетингу з новими поглядами на сучасні умови ринку; - вигідне співвідношення ціни та якості страхових продуктів 	<ul style="list-style-type: none"> - недостатність реклами страхових продуктів; - відсутність заходів, спрямованих на поліпшення ситуації компанії на ринку; - відділ маркетингу існує лише в основному офісі
2. Автострахова діяльність	
<ul style="list-style-type: none"> - стабільне зростання надходжень за рахунок страхових премій та надання послуг авто-страховання; - наявність достатньої кількості трудових ресурсів; - розповсюджена страхова мережа, яка включає в себе більше 150 відділень; - автострахова діяльність здійснюється за наявності 24 ліцензій, які дають змогу вільно маневрувати на ринку 	<ul style="list-style-type: none"> - недосконалість системи взаємодії з автостраховими посередниками; - відсутність чіткої мети та стратегій; - часткове «згорання» автострахової діяльності у зв'язку із ситуацією на ринку автостраховання
3. Технології	
<ul style="list-style-type: none"> - високий рівень інноваційної діяльності стосовно інформаційної та клієнтської бази; - зручність, швидкість та простота електронної системи розрахунку ціни за послугами автостраховання; - забезпеченість новітніми технологіями для вивчення ринку та функціонування на ньому 	<ul style="list-style-type: none"> - технології, орієнтовані на автостраховий ринок країн СНГ; - недостатність технологічного оснащення у малих представництвах компанії

Джерело: систематизовано автором за [8]

Таблиця 4

Можливості та загрози компанії ПрАТ «СК «ВУСО»

Можливості	Загрози
1. Політичні	
<ul style="list-style-type: none"> - розробка правової бази для ланки автостраховання 	<ul style="list-style-type: none"> - низька ефективність виконання регулюючих заходів сегменту автостраховання з боку держави
2. Соціальні	
<ul style="list-style-type: none"> - відносно високий рівень обов'язковості автостраховання в Україні, що забезпечує актуальність даного виду діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> - низький рівень автострахової культури; - висока частота протиправних дій у вигляді автострахового шахрайства та реалізації різноманітних махінацій
3. Фінансово-економічні	
<ul style="list-style-type: none"> - можливість зайняти певну нішу на світовому ринку автостраховання завдяки продажу якісних страхових продуктів; - наявність значних страхових резервів та резервного фонду, що дає перевагу серед інших страховиків в функціонуванні на ринку автостраховання; - розвиток страхової компанії за різними напрямками автостраховання; - зростання суми страхових премій; - розвиток та застосування прогресивних наукових розробок для підвищення платоспроможності та фінансової стійкості; - розвиток теоретико-методологічних та практичних засад ризик-менеджменту 	<ul style="list-style-type: none"> - зменшення рівня конкурентоздатності вітчизняного сегменту автостраховання у цілому із впливом на діяльність компанії; - втрата переваг порівняно з іноземними автостраховими компаніями; - слабкий розвиток ринкової інфраструктури автостраховання; - відсутність стратегії розвитку тарифної політики компанії;
<ul style="list-style-type: none"> - посилення податкового навантаження, що значно зменшує чистих прибуток; - зростання фінансових ризиків автострахової діяльності 	

Джерело: систематизовано автором за [8; 14]

імпорту автомобілів в Україну. Зростання курсу американського долара відносно гривні та відповідний перерахунок вартості автомобілів, інфляція призвели, з одного боку, до зростання суми страхових внесків та сум виплаченого страхового відшкодування, а з іншого – до зменшення кількості клієнтів компанії та погіршення інших показників діяльності.

Належний процес побудови адаптивного фінансового менеджменту та його застосування в управлінні страховою компанією призведе до ефективного використання фінансових ресурсів, інвестиційної привабливості та фінансової стійкості. Але необхідно завжди враховувати діяльність страховика специфіку державного апарату управління страховим ринком реалізацію сильних і слабких сторін компанії.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 01.07.2004 № 1961-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua.
2. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
3. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua.
4. Бондар А.Г. Страхування наземного транспорту: сучасний стан, проблеми та тенденції розвитку в Україні / А.Г. Бондар // Ефективна економіка. – 2013. – № 5.
5. Охріменко Ю.Л. Проблеми українського ринку страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua.
6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
7. Державна фіскальна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.sfs.gov.ua.
8. Продан В.В. Визначення факторів впливу на ланку автострахування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rusnauka.com.
9. Фінансовий менеджмент: Методичні вказівки для самостійного вивчення курсу / Т.М. Мельник, І.О. Школьник, І.М. Боярко. – Суми : УАБС НБУ, 2006. – 178 с.
10. Берестовицька А.І. Теоретичні аспекти управління фінансовими ресурсами страхових компаній / А. І. Берестовицька // Матеріали Міжнародної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми економіки, обліку та менеджменту». – Луцьк : ВІЕМ, 2011. – 204 с.
11. Толстеньова А.С. Поліпшення якості фінансового менеджменту страхових компаній / А.С. Толстеньова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Economics/59001.doc.htm.
12. Поліщук О.А., Лейміч Д.С. Організація управління фінансами страхових компаній в Україні / О.А. Поліщук, Д.С. Лейміч [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.confcontact.com/2013-kachestvo-economichnogo-rozvitku/7_polischuk.htm.
13. Івахненко С.В. Особливості фінансового контролінгу в стратегічному управлінні страховою компанією / С.В. Івахненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1265&p=1>.
14. ПрАТ «СК «ВУСО» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://smida.gov.ua/db/emitent/31650052>.